

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvzemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemam, za avstro-ugerske dežele za celo leto 16 gold., za pol leta 8 gold. za četr leta 4 gold. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gold., za četr leta 3 gold. 30 kr., za en mesec 1 gold. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kraje, za mesec, 30 kr. za četr leta. — Za tuje dežele za celo leto 20 gold., za pol leta 10 gold. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake vejlja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četr leta 2 gold. 50 kr., po pošti prejemam za četr leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četrti stopne pet-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štampelj za 30 kr.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celevški cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“. Opravnštvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

Klerikalci so povsod brezdomo-vinci.

V berlinskem nemškem državnem zboru je govoril Teutsch v imenu poldrugega milijona prebivalcev, ki se kot Francoze čutijo, pošteno besedo za svoj narod, naglaševanje, da v denašnji omikani dobi ne velja pravica meča in krute sile, nego samodoločba narodov. Nemci so se mu sicer posmehovali, a ta posmeh je bil „galgenhumor“, vse je vest pekla, za to se mu niti odgovarjati niso upali, nego so hlastno sprejeli konec debate. Vedeli so, da Alzaciance in Lotrinžane, ki so skoro popolnem pofrancoženi, ne morejo z narodnim pravom za Nemce šteti, tako malo ne, kakor bi se Prusi, Meklinburžani, Pomorjani itd. slovesno uprli, ko bi jih kdo za Slovane reklamiral, ker so pred nekoliko leti res Slovani bili, a stoprocentne ponemčeni bili — ali ravno tako malo, kakor moremo mi Slovenci gornje Korosko in gornje Štajersko zarad tega za bodočo Slovenijo aspirirati, ker so ti kraji nekdaj slovenski bili.

Alsacijanec Teutsch se je postavil na odločno narodno stališče, govoril je v imenu vsega svojega naroda, in mogel je tem odločneje in pogumnejše govoriti, ker zna, da za njim stoji cela Francoska, in da njegove besede so odmevale ne samo po vsem Francoskem, nego i po vsem svetu. Govoril je kot pravi narodnjak, ter da si je pristavil, da je poleg narodnjaštva tudi liberalec in republikanec, bil je pravičen tudi katoličanom, rekši da i oni so v Alzacija in Lotaringiji narodnjaki. A kaj se zgodi! Komaj on sedi, komaj je ogromna bomba med Nemci pala in jim na steno napisala, da tudi za nje pride dan plačila — pa vam vstane ultramontance škof Raess in podira vse, kar je njegov rojak dobrega storil, rekši da on in njegovi somišljeniki priznavajo frankfurtsko pogodbo, po kateri so bili Alsacijanci brezpravno k Nemčiji pahneni. Nemci sami so strmeli, da je tako izdajstvo mogoče, a kmalu so videli, da so tukaj klerikalci za nje delali, naredivši med alsaskimi narodnimi poslanci — razpor, mislivši: Kaj nam je narodnost, ako le za rimske stvar, za klerikalizem par glasov več pridobimo. In kakor Nemci take brezdomovince tudi črte, veseli so jih tu, ker razpor je njim na korist.

Ali nij bilo isto tako pri nas Slovencih? Da, dokler smo bili vsi le narodni, dokler je ta in oni svoje osobne nazore zatajevali hotel in mogel, tako dolgo je bilo složno delovanje za narodno stvar mogoče in še dan denes bi ga bilo želeti. Ali, prisli so ekskluzivno ultramontanski elementi v naš tabor, katerim je bil njih klerikalizem

več nego vsa narodnost. Ti so hoteli naši narodni politiki kapucinsko kuto obleči, naši literaturi nedosti več dovolitinego roženkranc in litanijski novoiznajdene dogme papeževe nezmotnosti. Temu smo se morali v bran postaviti, če nismo hoteli, da se bode ves drugi slovanski in neslovanski svet smijal jezuitskemu izrodku, kakoršen bi se bil pri nas izvalil.

Kako naj se prihodnje kmetijske učilnice na Kranjskem uredijo!

(Konec.)

Ako bi se nova kmetijska učilnica najprej v Ljubljani ustanovila, imela bi se z učiteljsko pripravnico in bogoslovnicu popolnem spojiti. Poslušalci njeni bi bili potem prihodnji ljudski učitelji in ljudski duhovniki. Karakter njen naj bi bil med srednjo in višjo kmetijsko učilnico, okvir predmetov bi bil rastline- in živinoreja; to se ve da se morata ta dva predmeta primerno razdeliti. Ljubljana bi bila za prvo kmetijsko učilnico ne le zarad mnogih poslušalcev, nego tudi zarad razumnih objektov najbolj primeren kraj.

Pri kmetijski družbi se vidi sadje in tudi pri drugih posestnikih v Ljubljani in okoli Ljubljane, ravno tako tudi živinoreja, čbelarstvo, vrtnarstvo itd. Vsa predavanja razen vinstva bi se moralia i praktično dokazovati. Sčasoma bi si morala ljublj. kmetijska učilnica v središči, kjer bi več faktorjev pomagalo, tudi nekoliko posestva prisvojiti, kar bi učilnici in celi Kranjski v prid bilo, ko bi se učilnica začela na svoje lastne noge, — na svoje lastne dohodke opirati.

Do sedaj je bil nalog duhovnikom le za duševni blagor skrbeti, moral bi se njih nalog toliko razširiti, da bi i za materijalni blagor kmeta skrbeti morali, obadva zdajnena bi pospeševala eden drugega. Reši kmeta materijalno i moralično bode rešen. Tu bi bilo gotovo lepše in blažje polje nego politično hujskanje na liberalce. Kolikočne vrednosti bi bilo, ko bi se duhovniki napotili v kmetijstvu pri kmetu delati, to je nepopisljivo, posebno ko bi 1) vsak duhovnik potrebnih vrednosti o kmetijstvu imel, 2) ko bi vsak duhovnik ne le volje nego tudi nalog imel poleg učitelja v ljudskih šolah kmetijstvo učiti, 3) ko bi duhovniki vendar uže sprevideli, da kmet ne živi od božje besede, ampak samo od kruha in od tega, kar iz zemlje pride.

Jaz mislim, da večina prihodnjih duhovnikov bude rada kmetijski stan o posvetnih vrednostih podučevala, to je vrednosti, s katerimi si človek kruha prislužiti more — ako bude tako odgojevana. Ako so farmani ubogi, tudi župniku ne gre dobro.

Ravno kakor duhovnikov, ali še bolj bi se moral tudi ljudskih učiteljev nalog na učenje kmetijstva v ljudskih šolah razširiti. Bilo bi 1. znanje kmetijstva v prid učiteljem samim, kateri bi si sami umeli materijelno svoj stan zboljšati in ne bi zmirom od uboge dežele poboljškov zahtevali; 2. ravno tako bi bili i oni, kadar kmet dobro stoji, premožnejši; 3. za zboljšanje kmetijstva bi imeli učitelji največje zasluge pri kmetu; 4. narod jih bode, kadar razvidi, koliko dobička ima od ljudskih učiteljev, v najpričvrstiji cenil; 5. morajo učitelji zagotovljeni biti, da se jim bude njih duševni trud za omiko in zboljšanje kmetijskega stanu bogato povrnih, ako ne njim, pa njih potomcem; 6. kolikor širja vednost učiteljeva, toliko manjša odvisnost; 7. morali bi učitelji v deželi svojemu stanu in imenu tako veljavnost pridobiti, da bi se ljudstvo le njih oklenilo, postanejo voditelji naroda sploh.

Drugič bila bi vednost učiteljeva o kmetijstvu 1. najnaravnnejši pot, po katerem bi se moglo kmetijsko stanje in blagost cele dežele najhitreje in najsigurnejše zboljšati; 2. samo v ljudski šoli, ki je namenju pripravno ustrojena, more se temelj zboljšanja kmetijskega stanu najti; 3. mora imeti ljudski učitelj, akoravno njih praktični ekonom, toliko vednosti o kmetijstvu, kar je njegovim učencem in spleh kmetu o kmetijstvu vedeti treba; 4. učiteljske pripravnice morajo biti vir učiteljev kmetijstva za ljudstvo.

Le v tako urejenih ljudskih šolah in kadar bode učitelji, ki je poklican ljudstvu omiku in vednosti oznanovati, ne samo enostransko kakor sedaj, in kmeta tudi najbolj za življenje potrebnih vednosti podučevati znal, more se seme boljše prihodnosti kmetijskega stanu na plodno zemljo sejati; in le takrat, kadar bodo ljudske na podlagi kmetijstva ustrezne, more se boljša prihodnost kmetijskega stanu pričakovati. Misel kmetova, da je ljudska šola le breme in kazenski njegova, bode se predružila, kadar bode nekaj časa uže ljudska šola tako urejena, da se bode kmetiški fant za male dečarje v domači šoli tudi umno kmetovati naučiti mogel. Takrat bode obiskovanje šol prostovoljno in z veseljem se vršilo.

Vidi se, da kjer je dober učitelj i dobro urejena ljudska šola n. pr. v Ljutomeru, kako tam kmetijstvo napreduje, razvidno je bilo uže večkrat iz dopisov v „Slov. Narodu“, „Tedniku“ in „Gospodarji“. Ali bi ne mogle vse ali vsaj mnoge ljudske šole, kar se kmetijstva tiče, še veliko boljše urejene biti?

Ljubljanska kmetijska učilnica bi dejelo vsako leto brez šolskega inventara stala 3500 do 4000 gld. in potrebovala bi se za Kranjsko še druga kmetijska učilnica v Novem mestu, ravno tako z učiteljsko pri-

pravnico združena, ko ljubljanska. Za celo Kranjsko bi se potrebovale po tem načrta osnovane km. učilnice samo dve in bi deželo stale 7 do 8000 gl. na leto.

Kako bi mogoče bilo, da bi se ovi dve kmetijski učilnici sami vzdržavali in kako bi se uže izšolani ljudski učitelji še mogli kmetijstva naučiti, da bi se ob kratkem uže na ljudskih šolah kmetijstvo učiti začelo, o tem budem drugi pot govoril. —n.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 26. februarja.

V državnem zboru 24. febr. je bil nasvet dr. Razlagov, naj se brambovska postava na korist bogoslovcev spremeni, izročen odboru za vojaško novačenje. Nasvet dr. Foreggerjev, naj se tiskovna postava zboljša, je bil skoro enoglasno izročen posebnemu odseku. Samo ministri so glasovali zoper ta nasvet, tudi Gläser, da si je nekdaj kot profesor tako lepo znal govoriti za tiskovno svobodo. — Gleda zidanja Knittel-feld-Zaprešičke železnic izjavlja trgovinski minister, da vlada spožna potrebo železnic skozi lavantinsko dolino, a dozdaj niso še vsa potrebna predela storjena niti nij še vse razvidno.

Na Ogerskem se zdaj ministri pravljajo, da bodo odstopili, kadar se le cesar v Pečo vrne. — Značajno je, da se kot prihodjuči ministerski predsednik imenuje zopet Lonyay, da si so ga po pravici vse večje stranke obsodile. — Drugi poročajo, da Andraši želi, naj bi načelnštvo magarske vlade prevzel Bitó, ki bi pač boljši bil nego sebičnjak in intrigant Lonyay.

Vnanje države.

Ruski list „Mosk. Vědomosti“ govori v dolgem članku o potovanji avstrijskega cesarja. Rusija, pravijo „Věd.“ netreba in tudi ne teži po tem, da bi se njene meje proti zapadu razširile. Zedinjenje vseh Slovanov v eno državo in pod enega vladarja je politična himera, na katero noben resen politikar ne misli. Naš interes je, da z državami, v katerih žive Slovanom sorodni narodi, v prijateljskih razmerah živimo. Mi slovanskega življa v Avstriji ne moremo kompromitirati, pa pomagamo lehko bistveno k temu, da se dobre razmere obeh držav vzdrže in razvijó.

Nemška poslanska zbornica je sprejela po daljši debati postavo civilnega zakona, kakor jo je prenaredila gospodska zbornica. Poljaki in središče so proti glasovali.

Strasburško duhovenstvo je poslalo poslancu Teutschu zaupnico, ki ima 50 podpisov, v kateri se izreka, da je popolnem zadovoljno z njegovim ravnanjem in govorom v nemškem rajhstagnu. Cesar Viljem je poslal lordu Russellu, voditelju protipapeškega gibania na Angleškem pismo, v katerem se zahvaljuje za sklepe meetinga v St. James Hallu, in pravi, da je njegova (Viljemova) dolžnost, voditi narod v boji proti oni sili, katere uspehi bi bili nevarnost za dobrost reformacije, za svobodo vesti in avtoritetu kraljev. Cesar dalje pravi, da njegova vlada ne napada rimske cerkve in izrazuje končno svojo zadovoljnost o tem, da ga še Angleška hoče v boji podpirati.

Dopisi.

Od Drave 24. febr. [Izv. dopis.] (Učitelj — državni uradnik.) Nekateri učitelji v Znojmu na Moravskem so hoteli, da bi šola postala državna naprava in učitelj državni uradnik. V tem smislu so poslali peticijo na državni zbor in tudi ob enem učiteljskim društvom po Avstrijskem, da bi

se pridružila jim. Nij smo do sedaj še čuli, da bi bili kje to misel odobrili. Samo ljubljanski novopečeni nemčurji s svojimi prikimovalci so jo ne samo sprejeli, ampak celo kot svojo lastno misel proglašili in priporočali. Kako so drugi učitelji o tej peticiji sodili, ste uže v „Sl. N.“ povedali. Denes naj temu dodam še tehtne besede učiteljskega društva v Rottemannu na nemškem Štajerji in sicer zato, da vidijo naši učitelji, kako sodijo o tej stvari pošteni nemški učitelji:

„Učitelj naj postane — govoril on — državni uradnik!! Državni uradnik je več ali manj samo mašina. Njemu nij dovoljeno, svoja politična načela svobodno izraževati; on je marveč prisiljen, vedno paziti, kakošen veter „zgoraj“ piha. V teh okoliščinah bi bilo učiteljevo mišljenje odvisno od tačasnega naučnega ministra, ter vsikdar od njega in od uradnega prednika omenjeno. Pri sedanjem pogostni spremembni vladnega sistema v Avstriji bi moral potem učitelj naravo kameleona imeti. Razen tega bi se stara protekcija zopet pričela. Kot državni uradnik bi pa učitelj pri ljudstvu tudi vse zaupanje izgubil, učitelj pa mora biti popularen mož“. Kaj pravijo k tem poštenim nemškim besedam svojemu narodu izneverile se ljubljanske kruhoborne zgage?

Iz Dunaja 25. febr. [Izv. dop.] Vsi večji nemški listi imajo za pravične záhteve s silo osvojenih ali anektiranih Alzasijancev samo posmeh — po nemški navadi. Edini „Neues Fremdenblatt“ pošteno o tej stvari piše in ker ste dotični članek vi, mnogoobložen urednik „Slovenskega Naroda“ morda zgrešili (res smo ga. Ur.) ali ne časa imeli omenjati ga, dozvoljujem si jaz izpisati ga vašim bralcem. „N. Frdbl.“ piše 20. febr.: „Nemški državni zbor je bil včeraj prav vesel. Zastopniki naroda modrianov in pesnikov so se prav dobro kratkočasili nad najivnostjo nekega Alzacijsana, ki je od Nemcev zahteval, naj Alzacijsane in Lorene puste, da si sami odločijo svojo bočnost. Več minut je trajala veselost, ko se je čudni govor sklenil in je še le nehalo, ko je strasburški škof stopil na oder, pa izpovedal, da ultramontanci v državnih deželah ne prelomijo frankfurtske pogodbe. Vse je bilo osupneno, potem pa se je klicalo „bravo“ škofovi izpovedi, ki vendar nij nič drugega, kakor ko bi bil škof rekел, da je Rim njegova domovina. Kolikrat so se taisti možje, ki so včeraj ploskali besedam strasburškega cerkvenegá kneza, čudili klerikalnemu brezdomovinstvu. Zdaj pa, ko se za Pio Nono ne izdaje Nemčija, nego Francoska, zdaj je brezdomovinski škof naenkrat dobrodošel zaveznik nemškim domoljubom. To je nemška „realna politika“. Nemški narod je povečjem od svojega idealizma popolnem ozdravljen. Gospod Teutsch bi bil to lahko vedel, morebiti je pa tudi vedel, pa mu je bilo le na tem, da bi flagrantno manifestacijo nemške realne politike provokiral. Ako je imel ta namen, ga je popolnem dosegel. Ne bodo mu lasje zaradi tega sivel, da so ga zasmehovali. Včeraj nij bilo vprvič, da se je v parlamentu govorjenje resnice in pravice zasmehovalo. Kar je Teutsch zahteval, nij bilo drugega ko pravica, in kar je rekел je bila resnica, akot ravno oblika nij bila najpripravnnejša in najndvovljivejša. To je terjatva pravice, ako Alzacijsani in Loreni zahtevajo, naj

se jim dovoli, da si sami odločijo osodo. — Poslanec Teutsch ima prav, Nemčija se sklicuje proti Alzacijski-Lorenji na surovo silo, tako da moč meča, naj ga tudi Moltkejev genij vrti, ne prereže družinskih vezi, ki Alzacijsko-Lorenji vežejo s Francosko. Pač se je smejal rajhstag pri besedah, da Alzacijski-Lorenji Nemcev ne mogo za svoje brate pripoznati, a mi mislimo, da je bil ta smeh malo posiljen. Bilo bi malo prefrivolno, ko bi se zastopniki nemškega naroda veselili, da se Alzacijsko-Lorenji le z mečem Nemčije drži. Pač se malo komično sliši, ako premagani ali celo žrtev zmagalčeva zmagalcu obljubuje odpuščenje, ako bo velikodušno delal; toda žalibog da je le preresnično, da bo od Napoleona III. prouzročena vojaka, kakor je bila poguba Francoske, tako tudi nesreča Nemčije. Vedno novih vojsk se je nadejati, ker je Nemčija svojo branilno vojsko spremenila v pridobilno. Kdor pridobilno pravo stavi nad samodoločno pravo narodov, mora žrtvovati. Vojna slava se je še vedno kupila s puščenjem svobodnih pravic. „Petdeset let je treba, da smo oboroženi!“

Domače stvari.

— (Ljubljanska hranilnica) je v vprašanji nove realke resp. odstopa kosa dež. vrta deželnemu odboru naznanila, da neče več ž njim obravnati nego vse daljne dogovore vodi z ljubljanskim magistratom.

— (Odkovanje.) Predvčerjanjem je v Ljubljani dobilo 125 oficirjev in vojaških uradnikov in 51 podoficirjev in vojakov v št. peterski kasarni v pričo cele garnizone v paradi vojno medalijo, katero je cesar ob svoji 25letnici ustanovil.

— (V Novem mestu) ustanovljena obrtniška šola bode podpirana iz štipendije ustanovljene 28. nov. 1873 v deželnem zboru, kakor brž se naznanijo stroški in potrebščine te šole.

— (G. Fr. Žepič) adjunkt na goriški kmetijski šoli je imenovan za učitelja naravoslovja v Šneperski gozdarski šoli.

— (Premeščenje.) G. Pavl Unterkircher, adjunkt pri c. kr. okrajni sodniji v Komnu na Krasu, je na lastno prošnjo prestavljen v Kormin na Furlanskem. — V Bolzet pride za sodn. adjunkta Gregor Devoscovi.

— (Ogenj v gozdu), v Krakovem pri Kostanjevici na Dolenjskem je požgal preko 17 oralov in naredil za 350 gl. škode. Zaglala sta dva moža, ki sta zakurila v gozdu pa proč šla, predno sta ogenj ugasnila.

— (Iz Grada) se nam piše: Slovansko pevsko društvo višjih šol in društvo „Slovenska beseda“ napravita besedo s plesom, katera bode 9. marca t. l. v Puntigamovi dvoranji. Gospodična Camilla Klettner, kralj. virt. dvorna pevkinja in gospoda M. pl. Kamiński in kapelnik Horak hočejo iz posebne prijaznosti sodelovati. Vstopnice za osebo po 1 gld., za rodbino po 2 gld., dobivale se bodo 8. in 9. marca od 10 — 4 ure popoludne v dvoranah „Slovenske besede“ Mondscheinasse štev. 4 v I. nadstropji.

— (Napredek.) Koroška kmetijska družba bode s prvim marcem pričenši izdajala posebni kmetijski list v slovenskem jeziku za svoje slovenske ude, katerih na Koroškem premnogo šteje. Da je to za nás

napredek, je gotovo in hvaležni smo za to odborn te družbe. Kadar dobimo prvi list, hočemo več o njem govoriti.

— (Verbsko jezero) je sicer pomrznilo, ali le za dva dneva ter se potem zopet razledilo. Športa toraj letos ne bode.

— (Ogenj v bolnišnici.) Iz Celovca se nam piše: 24. t. m. ob 8. uri zvečer je gorelo v tukajšnji bolnišnici. Ogenj nij bil posebne nevarnosti, ker je le po dimniku razsajal, ali vendar je bila velika nemirnost med bolniki.

— (Štajersko narodno šolstvo) je bilo v šolskem letu 72—73 tako-le: Za šolo godnih otrok je bilo 134.959; v javne šole jih je hodilo 108.574. Poprek je bilo 85% šolo obiskajočih; v nobeno šolo nij 19.680 otrok hodilo. Javnih šol pa je bilo 656, 58 pa zasobnih. Šolskih drevesnic je bilo 109; v čebelarstvu se je samo na petih šolah podučevalo, v svilarstvu na nobeni (?). Poduk v ženskih delih se je delil v 7 okrajih (nemških) na vseh šolah, v nekaterih okrajih na nekaterih šolah, v 12 okrajih pa na nobeni šoli. V gospodinjstvu se samo po mestih in nekaterih trgih podučuje. Na telovadbo se v mnogih okrajih malo ali nič ne ozira; telovadišč in telovadnic manjka še mnogo ali največ.

Izpred sodnije.

Dva ženska ljubljanska Plahta.

Pred tukajšnjim deželnim ljubljanskim sodiščem se je vtorok začelo in bode najbrž 3 do 4 dni trajalo sodsko obravnavanje proti po Ljubljani jako znani gospo Terezija Aristoteles in proti Ani Riesner zavoljo goljušije. Pravda ta zanima Ljubljjančane kako; ker ne samo, da je bila prvi dan sodiščna sobana v pravem smislu natlačeno polna poslušalcev, tudi pred poslopjem deželnega sodišča in v veži je stalo več nego 400 ljudij, posebno žensk, ki so zjali. — Predsednik sodišča je dež. svet. Romé, ki je, kolikor smo ga prvi dan slišali, res izvrstno vodil kompleciranovo obravnavanje, votanti so gg. Ravnikar, Perko, Tomšič, Božič. — Državni pravnik: g. Kočevar, zagovornik Aristotelevke: dr. Kozjek iz Grada in Riesnerce dr. Rudolf. Zaslišanih bode 23 prič, med njimi 20 „gospoj“ (tri celo „plemenite“) in trije gospodje.

Terezija Aristoteles je 47 let stará, rojena v Monakovem, žena tukajšnjega trgovca z lesom g. Aristoteles. Pred sodnijo denes pride elegantno črno oblečena in govorí prav izbrano in premišljeno.

Ana Riesner je stará 54 let in se uže dolgo peča s premeštarjevanjem denarjev na posodo za strašne obresti.

Za kar se imajo zatoženke zagovarjati, je sledеče: Več časa so si znale nekatere „gospo“ v Ljubljani postransk zaslužek s tem dobiti, da so drugim gospém, ki so pod roko denarja iskale, denar od različnih upnikov proti 3 do 5 procentov provizije dajale. Za taka posojila so dolžnice dajale menjice za kratek obrok onim, ki so jih z denarjem preskrbele, tako da upniki z dolžnicami niso imeli nič opraviti, in da jih večkrat še poznali niso. Kadar so menjice imele zapasti, so se navadno podaljšale, kar je meštaricam dalo zopet 3 do 5 procentov dobička. Interese so tudi zadnje plačevale. Dale so si jih od dolžnic plačati in so jih upnikom izročile. Tukaj so se vé da zopet

nekaj zaslužile; kajti od ubogih dolžnic so si dale najvišje obresti plačati, upnikom pa so najmanjše plačevale. Na ta način se je za dolg plačalo na leto 100 ali še več percentov; nasledek temu je bil, da so se velike obresti le z novimi posojili mogle plačevati, in tako so dolgoročni hitro rastli. K najbolj znanim meštaricam so se šele Antonija Izatičeva, uradniška gospa, ki je 5. julija pret. leta umrla, potem uradniška udova Ana Riesnerica, med dolžnicami pa je Terezija Aristoteles ona, ki je največ denarja dobila. Ta je žena lesnega agenta Jožefa Aristoteles, ki je kaka 3 leta v Trstu. Ona je bila z vsemi meštaricami znana. Ona sama nema nikakoga denarja, in tudi nema upanja, da bi ga kedaj kaj dobila. Tudi njen mož nema nikakoršnega premoženja, in mora sebe in svojo familijo le s svojim zaslужkom preživeti, in ga mora v tem podpirati še njegova sestra, trgovka Lucija Hörmann v Trstu. Terezija Aristoteles pravi, da jo je njen mož prav ostro držal, in da je morala natančen račun pisati o vseh dochodkih in stroških. Kakor ona pravi, je pred tremi leti, ko je potrebovala denarja, stopila v prvič v zvezo z Ano Riesner, ki ji je pod znanimi budimi pogoji 100 gld. za posojilo preskrbela. Ko je morala obresti plačati, je naredila nove dolgove s pomočjo vseh znanih meštaric: Antonije Izatič, Marije Comelli, Fani Richter, Flore pl. Gariboldi itd. Ker pa je bilo mogoče dolgove le tako dolgo delati, dokler so se obresti mogle plačevati, je gotovo, da je sleparstvo moralo na dan priti precej, ko so se viri denarja posušili. To pa se je zgodilo po smrti glavne meštarice Antonije Izatič. S to je Aristotelovka izgubila glavno podporo. Potem je takoj postal očito, da je neno zaupanje pasivno, in da bode večina upnikov denar izgubila. Upniki so začeli previdno ravnati, in denar za plačevanje obrestij se nij dál več dobiti. Upniki so marveč takoj začeli kapital nazaj terjati.

V resnici pa je T. Aristoteles mnogo več dolžna, kakor sama pravi in misli. — 44 raznovrstnim strankam, med temi gospom raznih uradnikov in meščanov, deklam, železniškim služabnikom itd. je Aristoteles dolžna skupaj 34.373 gld.

Ker bodemo pri zasiševanji prič naveli posamezne svote, za kolikor sta te dve zatoženci vsako posamezno prevarili, opustimo na tem mestu naštevanje.

Prvosednik Romé pozivlje zatoženo Aristoteles, naj se opraviči, kako je mogla toliko dolgov nápraviti. Ona pravi: pred tremi leti sem nekoliko denarjev potrebovala, in nesreča me pelje k Riesnerici. Res mi ona dobri 100 gld. na posodo, in ko nijsem mogla ni kapitala, ni obresti plačati, dobila mi je zopet drugega denarja. Tako sem zabrela zmirom bolj, dolgoročni so se strašno množili, ker sem $\frac{2}{3}$ vsega denarja, kar sem dobila, potrošila zato, da sem obresti plačevala in nagrade dajala meštaricem. Ko sem uže zelo obupala, počela sem staviti v loterijo in stavila na enkrat po 10 in več goldinarjev. Ker je imelo moje ime na menjicah uže malo vrednosti, zavarovala sem se pri raznih društih in zastavljal te police. Tudi s tem nij bilo dolgo kupčije, in ker je bilo denarja za plačevanje obresti le potreba, navede me Riesnerica na to, da sem ali sama začela ali pa odobravala, da je ona pisala

napačna imena na menjice. Moje upanje je bila zdaj lotterija, najbolj pa tudi to, ker vem, da ima moj mož od svoje sestre v Trstu podedovati mnogo novcev. S to dedičino hotela sem poravnati vse dolgove.

Riesner pravi, da je imela gospo Aristoteles za pošteno ženo in je njej verjela, da potrebuje najeti denar za kupčijo z lesom, in ne za-se. Ona obžaluje, da je kedaj Aristoteles izpoznala, ker to je njen največja nesreča, ki jo je pripravila v ječu na Žabjek. Uže 18 let meštarji z denarjem in je šla ta kupčija zmirom prav dobro, dokler te nesrečne ženske Aristoteles nij bilo, ki je jej kazala pooblastilo od svojega moža, da jej je morala verjeti. Napačne menjice delati nij ona nasvetovala, nego Aristoteles. Seveda je tudi ona (Riesner) potem nekatere ponaredila.

Predsednik pokliče po izjavi obeh zatoženih žensk prvo pričo. Prva priča je 30 let stara, še precej čedna učiteljica, Marija Kuntara, jako elegantna dama, ki se prav rádovedno ogledava po mnogožbranem poslušalstvu; kakor ona pripoveduje, je po ranjki baronici Švaiger podedovala 5000 gld. v obligacijah. Riesner, katera je njej in njeni rodovini, dokler se je njim slabo godilo, posredovala posojila, napravi jo, da proda nekoliko obligacij in počne „hochste Fraktificirung“, kar gospodičina Kuntara res storí, ter izroči novce starí svoji dobrotnici Riesner na razpolaganje. Za 1050 gld. je dobila deloma prave, večinoma pa na izmišljena imena Diez, Hörmann in Mikulič falsificirane menjice, katere je gospa Aristoteles, ko ji je voda uže v grlo tekla, vse za prave ná-se prepisala. Gospo Aristoteles ta priča poprej nij poznala.

Druga priča je Marija Paskali, uradniška vdova. Z melanholičnim glasom pripoveduje, da jo je Riesnerica skoraj celo leto lovila, predno jo je ujela. Posodila je na same falsificirane menjice 2260 gld., katere je tudi Aristoteles potem za prave menjice zamenila. Zatožena Aristoteles pripoveduje iz svojih notic, dá je gospo Paskali za posojenih 1280 gld. plačala v $1\frac{1}{2}$ letu 1380 gld. obresti in 925 gld. honorara za meštarice. (Občno začudenje v občinstvu.)

Tretja priča je 30 let stara gospa Gabrijela Kremžar, žena špitalskega oskrbnika. Pred sodnijo pride jako elegantno oblečena, in nij jej videti prav nič tiste ženske bojazljivosti. Pravi, da je pri gospodinjstvu štedila, in ko je imela 300 gl., dala jih je Riesnerci, po kateri je stoprv Arist. spoznala. V vsem skupaj pa ne ve priča povedati, da bi bila kaj več ko kakih 500 gl. v gotovini dala. Vse drugo je naraslo po strašnih obrestih, namreč pet od sto na mesec. Zdaj ima na zastavljeni polico Riesnerice in na več falsificiranih menjicah 1400 gld. terjati. Za Riesnerčino polico plačuje zdaj ona, vendar pravi, da mora čakati izida obsodbe, ker, če bo na več ko 1 leto obsojena, ne velja zavarovanje nič. Tako govorí Š. gospa ponosno pristavi. Po dr. Kozjeku vprašana, kaj jo je k tej čudni kupčiji pripravilo, odgovori: „Mislim pač, da visoki interesi.“ (Smeh med poslušalstvom.) Prvosednik ji reče, da zdaj lehko gre ali ostane. Gospa rajša ostane, sede in posluša daljšo razprave. — o—

(Dalje prih.)

